

سئوالات متن مطالعات اجتماعی نهم درس هفدهم (فرهنگ)

- ۱- فرهنگ چیست؟ به طور کلی، فرهنگ یک جامعه شیوه زندگی آن جامعه است. فرهنگ را آگاهی و اندیشه مشترک اعضای یک جامعه نیز می گویند.
- ۲- افراد در چگونگی برقراری ارتباط با یکدیگر چه اشتراکاتی دارند؟ در چگونگی برقراری ارتباط با یکدیگر، آداب و رسوم و پوشاک و تغذیه، باورها و اعتقادات، قوانین و مقررات، نحوه استفاده از محیط طبیعی و... اشتراکاتی با هم دارند.
- ۳- رابطه جامعه و فرهنگ چیست؟ جامعه بدون فرهنگ وجود ندارد و فرهنگ هم بدون جامعه به وجود نمی آید.
- ۴- فرهنگ آموزشی است، یعنی چه؟ یعنی از طریق زن به ارث نمی رسد بلکه از راه آموزش و تربیت از نسلی به نسل دیگر منتقل می شود. به همین دلیل، فرهنگ را آگاهی و اندیشه مشترک اعضای یک جامعه نیز می گویند.

- ۵- مورچه ها و زنبورها نیز با هم زندگی می کنند اما فرهنگ ندارند، چرا؟ چون فرهنگ در جریان (فرایند) اجتماعی شدن آموخته می شود.
- ۶- جمعی شدن یا جامعه پذیری یعنی چه؟ اجتماعی شدن فرایندی طولانی مدت از تولد تا آخر عمر است که افراد از طریق آن، زندگی در جامعه را می آموزند و خود را با آن منطبق می کنند.
- ۷- چرا اجتماعی شدن فرایندی بسیار مهم در زندگی است؟ زیرا بدون آن افراد نمی توانند به زندگی در جامعه ادامه دهند در یک جامعه، هر فرد عقاید و باورها، رسوم، قوانین و حتی چگونگی پاسخ دادن به غرایز را از دیگران می آموزد و به افراد دیگر یاد می دهد. اجتماعی شدن علاوه بر اینکه نیازمند است، سبب تداوم حیات جامعه نیز می گردد.
- ۸- فرایند اجتماعی شدن نخست در کجا و چگونه رخ می دهد؟ فرایند اجتماعی شدن، نخست در خانواده رخ می دهد. خانواده اولین و مهم ترین کانون اجتماعی شدن فرد است. پدر و مادر به کودک یاد می دهند که چه چیزهایی خوب و چه چیزهایی بد هستند به عنوان مثال، کودک در خانواده یاد می گیرد، چطور صحبت کند، چگونه غذا بخورد و در نشست و برخاست چه آدابی را رعایت کند و همچنین یاد می گیرد چگونه عبادت و دعا کند و ...
- ۹- با بزرگتر شدن فرد علاوه بر خانواده چه عوامل دیگری در فرایند اجتماعی شدن فرد مؤثر است؟ با بزرگتر شدن فرد، علاوه بر خانواده، رسانه های جمعی، دوستان و گروه همسالان و برنامه های آموزشی و تربیتی مدرسه نیز چگونگی زندگی در جامعه و سازگاری با آن را به تدریج به او می آموزند. این فرایند بعدها با رفتن به دانشگاه، خدمت سربازی، محل کار و ... ادامه پیدا می کند.
- ۱۰- در فرایند اجتماعی شدن، مهمترین لایه های فرهنگ را نام ببرید؟ نمادها، هنجارها، ارزش ها و عقاید
- ۱۱- انواع لایه های فرهنگ یک جامعه را با ذکر مثال بیان کنید. جنبه های مختلف یک فرهنگ را می توان به لایه های یک پیاز تشبیه کرد. برخی از این لایه ها خارجی یا بیرونی هستند، مانند نمادها و هنجارها. معمولاً وقتی با جامعه ای روبه رو می شویم، نخست اشکال ظاهری فرهنگ آن را در می یابیم، اما اگر زندگی مردم آن جامعه را بیشتر و دقیق تر بررسی کنیم، به جنبه های عمیق تری از فرهنگ آنها پی می بریم. ارزش ها و عقاید، لایه های عمیق فرهنگ هستند.
- ۱۲- نماد چیست؟ نماد، نشانه یا نماینده یک چیز دیگر است به طوری که با دیدن نماد، به یاد آن چیز می افتیم. برای مثال، علامت "؟" نماد پرسش و علامت "!" نماد تعجب است.
- ۱۳- کاربرد نمادها را در جامعه بنویسید. هر جامعه ای برای انتقال مقصود و معانی مورد نظر خود از انواع معینی از نمادها استفاده می کند.
- ۱۴- هنجار چیست؟ رفتارهای معینی هستند که در یک گروه یا جامعه پذیرفته شده و متداول اند. به عبارت دیگر، به قواعد و شیوه های مورد قبول یک جامعه برای انجام دادن کارهای مختلف، هنجار می گویند.
- ۱۵- هنجارها شامل چه مواردی می شوند؟ هنجارها در واقع همه عادت ها، آداب و رسوم اجتماعی، مناسک مذهبی، قواعد، قوانین و مقررات (قوانین ازدواج، قوانین خرید و فروش، قوانین عبور و مرور و ...) را در بر می گیرد.
- ۱۶- مهمترین دلایل پیروی از هنجارها چیست؟ مهم ترین دلایل پیروی از هنجارها، اعتقاد به آنها یا حفظ آبرو و احترام یا ترس از مجازات است.
- ۱۷- پیروی نکردن از هنجارها چه عواقبی دارد؟ مجازات می شوند، این مجازات ممکن است به صورت سرزنش خود یا دیگران، پوزخند، تمسخر، طرد کردن و محروم نمودن، یا مجازات های رسمی و قانونی باشد.
- ۱۸- ارزش چیست؟ ارزش یعنی اینکه اموری را خوب، مطلوب و مثبت تلقی کنیم. هر فرد یا اعضای هر گروه و جامعه، اموری را با ارزش می دانند و امور دیگری را ناپسند تلقی می کنند.
- ۱۹- یکی از عوامل مهمی که در شکل گیری ارزش ها مؤثر است، عقاید دینی است، برای آن دو مثال بزنید.

صدقه دادن و انفاق برای فرد مسلمان یک ارزش است و این ارزش ناشی از اعتقادی است که ما به جلب خشنودی خداوند و اطاعت از او داریم. ۲۰- طه ارزش ها را با رفتار و عمل بنویسید. (با ذکر مثال) افراد بر اساس ارزش هایی که به آنها معتقدند رفتار و عمل می کنند. برای مثال فردی که حفظ محیط زیست برایش یک ارزش است، تلاش می کند به حفظ محیط زیست کمک کند. چنین فردی در مصرف منابع آب و برق صرفه جویی می کند. زباله ها را از هم تفکیک می کند، در هنگام سفر به همراهانش تأکید می کند از پخش کردن زباله و پلاستیک در طبیعت خودداری کنند و حتی ممکن است با گروهی - که آنها نیز حفظ محیط زیست را ارزش می دانند- به جمع آوری زباله ها در طبیعت بپردازند. ۲۱- منظور از ارزش های دینی، انسانی و اجتماعی چیست؟ ارزش های دینی، انسانی و اجتماعی آن دسته از ارزش ها هستند که همه انسان ها یا اغلب افراد یک جامعه آن را خوب و مطلوب می دانند مانند شجاعت، صداقت، کمک به دیگران، حمایت از مظلوم، احترام به سالمندان و دفاع از وطن.

۲۲- یکی از عوامل مهمی که در شکل گیری ارزش ها موثر است، عقاید .. دینی .. است.

۲۳- اعتقادات اسلامی برای مسلمانان چه نقشی دارد؟ اعتقادات اسلامی ملاکی است که با آن هنجارها و ارزش ها را می سنجیم و هر کدام را که با این اصول اعتقادی سازگاری دارند، می پذیریم.

۲۴- هر یک از هنجارهای زیر مبتنی بر کدام ارزش ها و عقاید است؟ توضیح دهید.

الف) برخی نانوایان، شب های جمعه یک یا چند تنور نان خود را به صورت رایگان و صلواتی به مردم می دهند: ارزش دینی - انسان دوستی

ب) مردها در هنگام ورود به خانه دیگران با صدای بلند "یا الله" می گویند: ارزش عرفی و دینی - حفظ حجاب

ج) افراد موقع دیدن کودک، "ماشالله" می گویند: ارزش دینی - چشم زخم

ت) رزمندگان اسلام هنگام پیروزی در نبرد، "الله اکبر" می گویند: ارزش دینی

۲۵- همه هنجارها، مفید و خوب نیستند. برای مثال، ممکن است در یک گروه دوستان، یک مدل نامناسب لباس به هنجار تبدیل شود یا در بین عده ای، فال گیری رواج پیدا کند یا یک گروه عادت کنند تیم ورزشی رقیب را با نام های زشت خطاب کنند یا در بعضی خانواده ها خودنمایی و خرید اسباب و اثاثیه گران قیمت متداول شود. آیا پیروی کورکورانه از همه هنجارها درست است؟ خیر ملاک تشخیص درست و مفید بودن هنجارها چیست؟ ملاک درست در نظر گرفتن احکام دینی و واکنش مردم است.

۲۶- عوامل مختلفی می توانند نمادها، ارزش ها و هنجارهای یک جامعه را تغییر دهند و در فرهنگ آن جامعه تغییر و دگرگونی پدید آورند. در باره این عوامل و چگونگی تأثیر آنها بر فرهنگ گفت و گو کنید و مثال بیاورید.

تغییر در نمادها، ارزش ها و هنجارها	مصادیق	عوامل
خانه های چند طبقه، فضای کمتر برای بازی بچه ها و ...	زندگی کاشانه نشینی (آپارتمان نشینی) پیشرفت وسایل حمل و نقل و افزایش مسافرت	پیشرفت های صنعتی و فناوری
کم شدن دید و بازدید - گسترش فردگرایی	تلویزیون، رادیو، روزنامه، اینترنت و ماهواره	رسانه های جمعی
مدگرایی - تغییر نوع پوشش - تغییر معماری	ماهواره - اینترنت	نفوذ فرهنگی بیگانگان و کشورهای سلطه گر